

**Huoltajien näkemyksiä digitaalisen median ikärajoista
varhaiskasvatusikäisillä lapsilla**

Julius Hirvonen

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Artikkelimuotoinen
Kevätlukukausi 2024
Kasvatustieteenlaitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Hirvonen, Julius. 2024. Huoltajien näkemyksiä digitaalisen median ikärajoista varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. 37 sivua.

Digitaalinen media on median muoto, jota käytämme digitaalisesti. Digitaalinen media on vahvasti osa lapsuutta pelien, lastenohjelmien ja elokuvien kautta. Tämä näkyy lasten leikeissä ja heidän käyttämässään kulutustuotteissa. Kaikki digitaalisen median sisältö ei kuitenkaan ole lapsille suunnattua. Suomessa käytössä olevat ikäraajat pohjautuvat erilaisiin lakeihin. Perustana ikärajoille on lapsen oikeuksien sopimus, ja sen tarkoitus taata kaikille lapsille turvallinen lapsuus. Ikärajojen noudattamista valvoo ja tarkastaa Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (Kavi). Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää huoltajien näkemyksiä digitaalisen median ikärajoituksista. Tutkimuksessa selvitetään, noudatetaanko ikärajoituksia, ja miksi. Tutkittiin myös, miten huoltajat muuttaisivat ikärajoja.

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus. Tutkimukseen osallistui yhteensä kahdeksantoista huoltajaa. Osallistujan tuli olla varhaiskasvatusikäisen lapsen huoltaja. Tutkimukseen osallistujat kerättiin sosiaalisen median kautta jaettavalla kyselylomakelinkillä. Linkkiä jaettiin Facebookissa suurten kaupunkien Puskaradio-ryhmissä, sekä tutkijan henkilökohtaisessa sosiaalisessa mediassa. Vastaukset analysoitiin laadullisella sisällönanalyysillä teemoittelua hyödyntäen.

Tulokset osoittivat, että huoltajat pitivät ikärajoja merkityksellisinä; ja pääosin myös noudattavat niitä. Tulokset muodostettiin vastauksista kolmen löytyneen teeman pohjalta. Teemoja olivat turvallisuus, tarkoituksenmukaisuus sekä henkinen kasvu ja kehitys. Tulosten mukaan, suurin osa vastaajista pitäisi ikäraajat nykyisellään.

Asiasanat: varhaiskasvatus, digitaalinen media, ikäraajat, kasvatusyhteistyö, huoltajat, vanhemmuus

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO	4
1.1 Digitaalinen media ja lapsuus.....	6
1.2 Ikärajat	10
1.3 Kasvatussuhde, kasvatusyhteistyö sekä rajojen asettaminen	13
1.4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	16
2 TUTKIMUSMENETELMÄT	18
2.1 Tutkimuskonteksti.....	18
2.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuksen kulku	19
2.3 Aineiston analyysi	20
2.4 Eettiset ratkaisut.....	22
3 TULOKSET	24
3.1 Merkitykselliset ikärajat.....	24
3.2 Ikärajojen noudattaminen.....	25
3.3 Ikärajojen muuttaminen.....	29
4 POHDINTA	34
4.1 Tulosten johtopäätökset	34
4.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset	36
5 LÄHTEET	38

1 JOHDANTO

Digitaalinen mediaympäristö on asia, joka on päivittäin läsnä niin varhaiskasvatustusikäisten kuin vanhempienkin lasten arjessa. Jatkuvasti digitalisoituvassa maailmassa; varhaiskasvatustusikäiset lapset saavat ja joutuvat enenevässä määrin tekemisiin digitaalisen median kanssa. Digitaalinen media antaa olemassaolollaan mahdollisuuksia. Usein puhutaan siitä, kauanko lapsi viettää aikaa digitaalisen median parissa, eikä niinkään siitä, mitä lapsi median parissa tekee (Pohjola, 2009). Hän mainitsee digitaalisen median olevan muutakin kuin pelaamista ja katsomista. Pohjola (2009) nostaa esiin kavereiden kanssa seurustelun, ohjelmoinnin sekä piirtämisen. Kaikesta tästä huolimatta, käytön tulee olla suosituksen mukaista, jolloin sisällöt ovat lapsen ikätasoon nähden sopivia. Kullekin ikätasolle sopivia sisältöjä rajoitetaan ikärajoilla, jotta lapsi ei näe omalle kehitykselleen haitallista sisältöä (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti (Kavi), 2023).

Mediaympäristöä, sekä digitaalista mediaa on tutkittu niin Suomessa kuin muualla maailmassa runsaasti. Esimerkiksi Lozano-Blasco ym. (2023) ovat tutkineet sosiaalisen median vaikutuksia lapsiin ja nuoriin. Kalalahti ja Niemi (2023) taas ovat tutkineet nuorisoa mediassa. Kuitenkin tutkimuskenttä käsittelee vielä toistaiseksi melko usein vanhempia lapsia, jotka eivät enää ole varhaiskasvatuksen piirissä. Varhaiskasvatustusikäisten osalta digitaalista mediaa ovat tutkineet esimerkiksi Chiba ym. jo vuonna 1997. Tutkimus varhaiskasvatustusikäisten osalta on kuitenkin lisääntynyt, mitä lähemmäksi nykypäivää tullaan. Esimerkiksi Qaizer (2020) on tutkinut varhaiskasvatustuksen osalta digitaalisen median käyttöä vapaa-uoitoisissa ympäristöissä. Myös Donohue ym. (2017) ovat käsitelleet tutkimuksessaan teknologiaa ja interaktiivista mediaa varhaiskasvatustuksessa. Kuten digitaalisen median, myös ikärajojen osalta on olemassa jo aiempaa tutkimusta. Vuonna 2020 Suomen kulttuuripoliittinen keskus [Cupore] selvitti yhdessä Kavin kanssa, kuinka hyvin kuvaohjelmien ikärajoja tunnetaan (Kanerva ym. 2020). Tutkimus sijoittuu digitaalisen median ja ikärajojen suhteen kuitenkin monesti muuhun osa-alueeseen kuin siihen, mitä huoltajat ajattelevat asioista. Huoltajien näkökulmia ei olekaan selvitettyä asian suhteen kovinkaan laajasti.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on selvittää, millä tavoin varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajat näkevät digitaalisen median ikäraajat, sekä mitä mieltä he ovat ikärajojen noudattamisesta. Tavoitteena on myös selvittää, noudatetaanko nykyisiä ikärajoja, ja sitä, miksi ikärajoja noudatetaan tai ei noudateta. Lisäksi tutkimuksella on tarkoitus tuottaa lisää tietoa siitä, millaisena digitaaliseen mediaan liittyvät ikäraajat nähdään, ja ovatko nykyiset linjaukset huoltajien mielestä oikeanlaisia. Digitaalisuus varhaiskasvatuksessa on vielä verrattain tuore aihealue, ja siksi siitä on tärkeää tuottaa lisää tietoa aluetta koskien. Merkittävä huomio aiheen tärkeyttä ja tuoreutta koskien onkin Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (2022) lisätty digitaalisen osaamisen oma laaja-alaisen osaamisen alue. Vielä aikaisemmassa vuonna 2018 julkaistussa Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa digitaalinen osaaminen on käsitelty tieto- ja viestintäteknologisenä osaamisena, ja se on sijoitettu monilukutaidon käsitteen alle.

Tämä pro gradu- tutkielma koostuu teoreettisesta viitekehyksestä, tutkimuksen toteuttamisen esittelystä, tutkimuksen tuloksista sekä pohdinnasta. Teoreettisessa viitekehyksessä esitellään ja käsitellään tutkimuksen kannalta oleellisia ja keskeisiä käsitteitä, sekä niihin liittyvää teoretietoa. Näitä käsitteitä ovat tutkimuksessani digitaalinen media, ikäraajat sekä kasvatusuhde ja -yhteistyö. Tutkimuksen toteuttaminen- osiossa käsitellään tutkimuksen tekemiseen liittyviä valintoja ja ratkaisuja, sekä kerrotaan, miten tutkimus on kokonaisuudessaan toteutettu. Tutkimuksen tuloksia käsitellään sille kuuluvassa osiossa. Pohdinta osiossa käsitellään tuloksista esiin nousseita pohdintoja ja tulkintoja. Lisäksi pohdintaan kuuluu tutkimuksen luotettavuuden arviointia sekä tutkimuksen mahdollista jatkojalostamisen pohtimista.

1.1 Digitaalinen media ja lapsuus

Digitaalinen media on mediaa, jossa jakelun apuna käytetään elektronisia laitteita (Preston, 2020). Prestonin (2020) mukaan elektronisten laitteiden avulla digitaalista mediaa on mahdollista muokata, luoda, katsoa ja jakaa. Yleisinä digitaalisen median genreinä hän mainitseekin erilaiset videopelit, videot, internet-sivut, sosiaalinen media, ohjelmistot sekä digitaalisen mainonnan. Prestonin (2020) mukaan digitaalinen media on jaettavissa kolmeen osa-alueeseen, jotka osin yhdistyvät toisiinsa. Näitä osa-alueita ovat omistettu media, maksettu media sekä vapaa media. Vapaalla medialla tarkoitetaan usein hänen mukaansa digitaalisen median muotoa, jonka olemassa oleminen ei ole sidoksissa mainontaan. Omistetuksi mediaksi hän mainitseekin minkä tahansa median genren, jota voi hallita: esimerkiksi henkilökohtainen sosiaalisen median tili tai sähköposti. Maksettua mediaa puolestaan on kaikki maksettu mediasisältö, esimerkiksi erilaiset kaupalliset yhteistyöt. Onkin tärkeää muistaa, että digitaalisessa mediassa on huomattava määrä kaupallisuutta, vaikka alustat ovatkin vapaita ja maailmanlaajuisia (Ehrlen, 2022).

Digitaalisen media on nykyään vahvasti mukana arjessa ikäluokasta riippumatta. Digitaalisen median monipuolisuuden vuoksi kuitenkin käyttökohteet ovat erilaisia. Yhteistä kuitenkin digitaalisen median käytössä on se, että tilastokeskuksen (2021) mukaan digitaalisen median käytön määrä on lisääntynyt vuodesta 2018 vuoteen 2020. Lasten ja nuorten osalta digitaalista mediaa hyödynnetään esimerkiksi kuvaohjelmien ja elokuvien katsomiseen, pelaamiseen, kuvaamiseen sekä musiikin kuunteluun (Huhtanen, 2016). Huhtanen (2016) muistuttaa lasten mediankäytön olevan ensisijaisesti hyvän olon etsintää, ajankulua ja viihdettä sekä varsinkin vanhemmilla lapsilla, sosiaalisten suhteiden ylläpitoa.

Digitaalinen media sekä erilaiset digitaaliset ympäristöt ovat osa tämän päivän lapsuutta. Mediakulttuuri onkin muuttunut yhä enenevässä määrin merkitykselliseksi. Myös median rooli yhteiskunnassa on osa-alueista riippumatta kasvanut. (Seppänen & Väliverronen, 2012). Teknologisoituminen ja digitalisaatio ovat aiheuttaneet sen, että mediavälineiden käyttömahdollisuudet ja toiminnallisuus ovat monipuolistuneet (Palsa, 2016).

Mediakasvatukseen kiinnitetään tänä päivänä kasvatustyössä yhä enemmän ja enemmän huomiota. Suomessa mediakasvatuksen merkityksestä varhaiskasvatuksessa kertoo Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden tuore lisäys digitaalisesta osaamisesta (Opetushallitus, 2022). Lisäksi esimerkiksi Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, Mediakasvatusseura sekä Mannerheimin lastensuojeluliitto ovat näkyvissä mediakasvatukseen liittyen. Lapsi kasvatetaan digitaaliseen yhteiskuntaan, jolloin digitaalinen osaaminen on välttämättömyys. Digitaalisen osaamisen vahvistaminen edistää Opetushallituksen (2022) mukaan lasten koulutuksellista tasa-arvoa tulevaisuutta ajatellen. Tavoitteena he ovatkin nimenneet varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin tutustuttaa lapsi turvalliseen, vastuulliseen sekä monipuoliseen mediankäyttöön.

Koska median rooli on noussut nykypäivän lapsuudessa, on tärkeää ottaa huomioon myös media kasvatus- ja opetustyössä. Siksi Mannerheimin lastensuojeluliiton [MLL] (n.d.) mukaan onkin tärkeää, että lapsi saa tukea mediakasvatuksen osalta. Mediakasvatuksen osalta Suomessa viralliset linjaukset tehdään Opetus- ja kulttuuriministeriön, sekä Kansallisen Audiovisuaalisen instituutin toimesta (Salomaa & Palsa, 2019). Nämä linjaukset myötäilevät Euroopan Unionin direktiiviä (2018/1808 EU), jonka mukaan jäsenvaltioilla on velvollisuus edistää medialukutaitoa (Salomaa & Palsa, 2019). Mediakasvatus määritellään Salomaan ja Palsan (2019) mukaan suunnitelmalliseksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on lisätä medialukutaitoa. Mediakasvatus on myös YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksen mukainen perusoikeus, jolloin se on myös velvoite kasvattajille (Pekkala, 2016). Mediakasvatuksella pyritään saamaan kasvatuksellisia vaikutuksia kasvatettavaan (Kupiainen, 2009). Kasvattajasta puhuttaessa onkin hyvä ottaa huomioon se tosiasia, että oikeanlaiseen mediankäyttöön tarvitaan toimenpiteitä niin kotiloissa kuin varhaiskasvatusympäristössäkkin. Suomessa mediakasvatukselle on kansallisesti asetettu Salomaan ja Palsan (2019) mukaan kolme tavoitetta, joita on mahdollista yhteistyön avulla toteuttaa jokaisen kasvattajan toimesta. Näitä tavoitteita Suomessa ovat:

1. Kattava mediakasvatus
2. Laadukas mediakasvatus

3. Systemaattinen mediakasvatus

Kattava mediakasvatus tarkoittaa Salomaan ja Palsan (2019) mukaan sitä, että mediakasvatusta toteutetaan usean toimijan toimesta Suomessa monipuolisesti, kattavasti, esteettömästi ja saavutettavasti. Lisäksi tärkeää on myös ottaa huomioon erilaiset kohteet, aihealueet ja näkökulmat. Salomaa ja Palsa (2019) nostavat esiin myös mediakasvatuksen suunnittelun ja kehittämisen tärkeyden. Kehittämisessä tulee ottaa samalla tapaa huomioon kohderyhmien moninaisuus ja paikallisuus. Mediakasvatuksen kattavuus sekä moninaisuus tuleekin ilmi siinä, että mediakasvatus on niin taitojen, tietojen kehittämistä kuin arvokasvatustakin (Kupiainen, 2009).

Kattavaan mediakasvatukseen kuuluu laajasti erilaisten aihealueiden huomioiminen. Kattavassa mediakasvatuksessa on tarkoitus huomioida eri mediat, niiden käyttötarkoitus, tuottaminen sekä niiden merkitys ihmisten elämässä, kulttuurissa ja yhteiskunnassa. Mediakasvatuksen osalta kyse on hyvin usein median käyttäjän suhteesta mediaan. (Salomaa & Palsa, 2019; Kupiainen, 2009). Tavoitteena on myös heidän mukaansa luoda tilaa keskustelulle koskien mediakasvatusta. Mediakasvatuksessa tärkeänä nähdäänkin dialogisuus (Kupiainen, 2009). Seuraavina tavoitteina kohti kattavaa mediakasvatusta nimetään mediakasvatuksen suuntaaminen erilaisille ryhmille. Tämä tavoite johtuu siitä, että medialukutaidot nähdään nykyään kansalaistaitona kaikenikäisillä. (Salomaa & Palsa, 2019). Kun toimintaa suunnataan erilaisille kohderyhmille, parannetaan mahdollisuutta monipuoliseen median käyttöön. Salomaa ja Palsa (2019) myös huomauttavat, että erilaisten verkostojen merkitystä on korostettu, kun puhutaan kattavasta mediakasvatuksesta. Tavoitteissa heidän teoksessansa mainitaan keskeisinä toimenpiteinä digitaalisuuden mahdollisuudet, kehitystyö sekä vahvuudet ja avoimuus. Kehitystyö nähdään heidän mukaansa tarpeellisena verkostojen osalta, paikallisesti ja alueellisesti sekä viestinnän osalta. Lisäksi Salomaa ja Palsa (2019) näkevät tärkeänä kattavan mediakasvatuksen kannalta hyödyntää kunkin toimijan omia vahvuuksia ja viestiä tuloksista avoimesti mediakasvatus toiminnan osalta. Mediakasvatuksen halutaankin kehittävän yksilön toimijuutta

suhteessa mediaan (Kupiainen, 2009). Keskeistä on myös tunnistaa median ja teknologian luomat mahdollisuudet mediakasvatukseen liittyen (Salomaa & Palsa, 2019).

Suomessa mediakasvatuksen tulee olla laadukasta. Salomaan ja Palsan mukaan (2019) mediakasvatuksen laatua arvioidaan tutkimuksiin pohjautuen. Laadukkaana mediakasvatuksen toteutumista tuetaan erilaisilla toimilla. Heidän mukaansa mediakasvatuksen Suomessa tulee aina olla tutkimukseen pohjautuvaa, tavoitteellista, ajankohtaista ja relevanttia. Lisäksi tärkeänä nähdään arvioinnin, tavoitteellisuuden sekä yhteistyön kehittäminen. Kehittämiseen liittyen tulee myös mediakasvatuksen osaamista pystyä kehittämään. (Salomaa & Palsa, 2019). On keskeistä mediakasvatuksen osalta, että sitä tehdään yhteisesti; ja että kohderyhmää arvostetaan. Kupiainen (2009) huomauttaakin mediakulttuurin olevan nykyään kohderyhmille jo elinympäristö, ja siksi on tärkeää, että mediakasvatuksen myötä taidot olisivat yhtä moninaisia kuin ympäristötkin. Salomaan ja Palsan (2019) mukaan mahdollisuus vaikuttaa mediakasvatus-prosessiin lisää kokemusta arvostuksesta. Mediakasvatuksen arvopohjan näkyminen toiminnassa nähdään merkityksellisenä, sillä arvopohja rakentuu kansainvälisille ihmisoikeussopimuksille. Arvopohja on siis tärkeää heidän mukaansa tiedostaa.

Systemaattinen mediakasvatus tarkoittaa mediakasvatuksen toiminnan suunnitelmallisuudella, johtamisella ja resurssien oikealla kohdentamisella tapahtuvaa toiminnan kehittämistä. Mediakasvatuksen systemaattisuutta on tarkoitus toteuttaa erilaisten toimenpiteiden kautta. (Salomaa & Palsa, 2019). Tarkoitus on toimenpiteiden kautta vahvistaa niin mediakasvatuksen tietopohjaa kuin rahoituspohjaakin. Tämä tapahtuu esimerkiksi panostamalla akateemiseen tutkimukseen, sekä organisaatioiden riittävällä resursoinnilla. (Salomaa & Palsa, 2019). Lisäksi tärkeää on kehittää mediakasvatuksen suunnitelmallisuutta sekä johtamista.

Kuten aikaisemmin todettukin, mediakasvatukseen liittyy paljon yhteistyötä eri kasvattajien välillä. Kasvatusyhteistyötä kodin ja varhaiskasvatuksen välillä käsitellään tarkemmin luvussa 1.3.

1.2 Ikäraajat

Ikärajojen tarkoituksena on suojella lasta ja nuorta hänen ikätasoonsa nähden haitalliselta sisällöltä (Kuvaohjelmalaki 2011/710; Kanerva ym. 2020). Ikäraajat pohjautuvat heidän mukaansa kuvaohjelmalakiin, joka on ollut voimassa vuodesta 2012. Kuvaohjelmalain keskeinen tarkoitus on suojella lapsia heidän kehitykselleen haitallisilta kuvaohjelmilta (Kuvaohjelmalaki 2011/710). Nykyinen voimassa oleva kuvaohjelmalaki (2011/710) korvasi aikaisemman kuvaohjelmalain (2000/775). Muutoksen myötä esimerkiksi aikaisemman kuvaohjelmalain (2000/775) mukaiset ikärajoitukset ikävuosille 15, 11 ja 13 poistuivat. Ikävuoden 15 rajoitus muuttui nykyiseen ikävuoden 16 rajoitukseen, kun taas ikävuosien 11 ja 13 rajoitukset muuttuivat ikävuoden 12 rajoitukseksi. Kanervan ym. (2020) mukaan varsinkin arkikeskustelussa ikäraajat käsitetään yleensä niin, että ne olisivat jonkinlaisia suosituksia. Heidän mukaansa laissa määritellyt ikäraajat kuitenkin sitovat esimerkiksi kuvaohjelmia tarjoavia toimijoita. Suomessa näitä toimijoita ovat esimerkiksi MTV sekä Sanoma.

Kuvaohjelmilla tarkoitetaan Kansallisen audiovisuaalisen instituutin (2023) mukaan elokuvia, televisio-ohjelmia, sekä digitaalisia pelejä. Kuvaohjelmalaki on heidän mukaansa asetettu suojelemaan lapsia haitallisilta vaikutuksilta, joita elokuvissa, televisio-ohjelmissa, digitaalisissa peleissä ja muissa kuvaohjelmissa ilmenee. Ikärajojen on tarkoitus myös suojella lapsen kehitystä (Kavi, 2023). Kavin (2023) mukaan ikäraajat Suomessa määräytyvät sen perusteella, kuinka paljon haitallista sisältöä elokuva, televisio-ohjelma tai digitaalinen peli sisältää. Haitallisia sisältöjä ovat Kavin (2023) mukaan esimerkiksi väkivalta ja päihteiden käyttö. Heidän mukaansa tämän vuoksi on olemassa sisältösymboleja, jotka kertovat minkälaista haitallista sisältöä esimerkiksi elokuvassa on. Nämä sisältösymbolit myös kertovat, miksi elokuva on ikärajoitettu (Kavi, 2023). Suomessa ikäraajat määräävät suurimmaksi osin Kavin kouluttamat ja hyväksymät kuvaohjelmaluokittelijat (Kavi, 2023). Ikäraajat perustuvat lakeihin, joten kuvaohjelmaluokittelijoiden toimintaa valvotaan Kavin mediakasvatus- ja kuvaohjelmayksikön toimesta. Digitaalisten pelien osalta Kavin (2023) mukaan hyväksytään PEGI- luokittelujärjestelmän [Pan-European Game Information] ikäraajat. Peliä ei

siis luokitella uudelleen Suomessa, jos siitä jo löytyy PEGI-ikämerkintä (Kavi, 2023). Kaikki ohjelmat eivät ole ikärajoitettuja. Kuvaohjelmalain (2011/710) mukaan suorien lähetysten lisäksi seuraavat ohjelmat on vapautettu ikärajaluokittelusta:

1. Opetusohjelmat
2. Sivistysohjelmat
3. Kulttuuriohjelmat
4. Musiikkiohjelmat
5. Urheiluohjelmat
6. Visailuohjelmat
7. Harrastusohjelmat
8. Ajankohtaisohjelmat
9. Uutisohjelmat

Nämä luokittelemattomat ohjelmat saattavat kuitenkin sisältää lapsille haitallista sisältöä (Kavi, 2023; Kuvaohjelmalaki 2011/710). Näiden edellä mainittujen ohjelmien lisäksi ulkomailta käsin toimivat erilaiset suoratoisto- ja videonjakopalustapalvelut eivät ole Suomen lainsäädännön alaisia, ja näin ollen ne eivät myöskään ole Kavin (2023) valvonnan piirissä. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi Netflix, Youtube, HBO ja Disney +. Kavin (2023) mukaan kyseiset palvelut noudattavat sen maan lainsäädäntöä, johon ne ovat rekisteröityneet. Kuitenkin palveluissa sisällöt on luokiteltu kuuluvaksi jollekin ikäryhmälle, mutta ne eivät edusta Suomen lainsäädännön, tai Kavin näkemystä.

Ikärajoista voidaan tarvittaessa joustaa. Tällaista joustoa kutsutaan Kavin (2023) mukaan ikärajojoustoksi. Ikärajojoustoa voidaan käyttää silloin, kun kuvaohjelmia tarjotaan julkisesti. Joustoa voidaan tehdä ikärajan kohdalla kolme vuotta, jos lapsi on aikuisen seurassa koko kuvaohjelman tarjonnan ajan. (Kavi, 2023). Esimerkiksi 13-vuotias lapsi saa aikuisen seurassa mennä elokuvateatteriin katsomaan ikärajan 16 elokuvaa. Joustoa ei voida kuitenkaan käyttää ikärajan 18 kohdalla. Kavi (2023) myös huomauttaa, ettei ikärajojoustoa ole tarkoitettu käytettäväksi lapsiryhmissä, esimerkiksi päiväkotiryhmässä.

Ikärajamerkinnot ja sisältösymbolit ovat hyvin samankaltaisia, kun kyseessä ovat Kavin arvioimat ikärajasisällöt, sekä PEGI:n arvioimat sisällöt. Kuitenkin merkinnöissä esiintyy myös pieniä eroja. Alla kuvassa 1 on esitettyä Suomessa käytössä olevat Kavin määrittelemät ikäraja- ja sisältösymbolit sekä kuvassa 2 samat symbolit PEGI:n mallin mukaan:

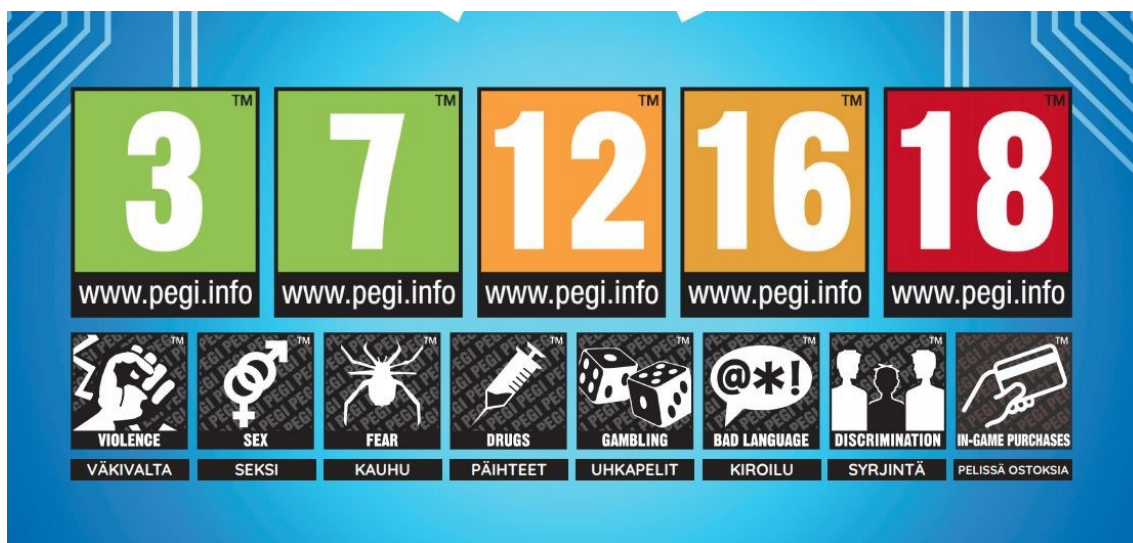
Kuva 1

Ikäraja- ja sisältösymbolit (Kavi e.a.)

Kuva 2

PEGI:n Ikäraja- ja sisältösymbolit (Pelikasvatus.fi e.a.)

Kavin sisältömerkeistä ei löydy kaikkia PEGI:n käyttämiä sisältömerkkejä. Kuten kuvasta 2 on nähtävissä, PEGI:llä on käytössään lisäksi oma merkkinsä huumelle, syrjinnälle, kiroilulle sekä uhkapelaamiselle. Lisäksi PEGI:llä on oma merkkinsä peleille, joissa on mahdollisuus verkkopelaamiseen muiden pelaajien kanssa. Tietoisuus eri ikärajamerkinnöistä on Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksen [Cupore] teettämän tutkimuksen mukaan noussut vuosien 2013 ja 2020 välillä. Esimerkiksi vuonna 2013 tutkimukseen vastanneista vain 52 % tunnisti K7 merkinnän, kun taas vuonna 2020 merkinnän tunnisti 77 % vastaajista (Karnerva ym. 2020). Huomattavaa on kuitenkin se, että tämän tutkimuksen kohdeyhmän kannalta olennaisen, sallittu kaiken ikäisille -ikärajamerkinnän, tunnistaa vain 42 % Cuporen (2020) tutkimukseen vastanneista.

1.3 Kasvatussuhde, kasvatusyhteistyö sekä rajojen asettaminen

Ikärajoista huolehtiminen koskien varhaiskasvatuksesta, ja vanhempaakin lasta, on pitkään huoltajien vastuulla. MLL:n mukaan (n.d.) huoltajan on välttämätöntä asettaa lapselle rajoja. Huhtasen (2016) mukaan kodilla on suuri vastuu mediakasvatuksen suhteen. Riskinä median käytössä Huhtasen (2016) mukaan nostetaankin kasvattajien toimesta esimerkiksi lapselle haitallisen mediasisällön saavutettavuus vahingossa. Cantorin (2001) ja Valkosen ym. (2005) tutkimusten pohjalta voidaankin yleisesti sanoa, että ikätasolle sopimattoman sisällön näkeminen voi aiheuttaa lapselle selvää haittaa. Haittoina nähdään esimerkiksi painajaiset ja erilaiset pelot. Smithin ja Wilsonin (2002) mukaan lapsen ikätasolla on merkitystä se kannalta, millaisia pelkoja lapsi poimii mediasta. Koska faktan ja fiktion ymmärtämisessä on eroja verrattaessa kolme- ja kuusivuotiasta, eroja ikäryhmien välillä löytyy esimerkiksi siinä, millaisia pelkoja poimitaan mediasta. Kuusivuotias ymmärtää jo uutislähetyksestä sodan uhkaa ja luonnonkatastrofeja, kun taas kolmevuotias pelkää näiden sijasta erilaisia fiktiivisiä hahmoja, jotka eivät enää välttämättä pelota kuusivuotiasta. (Smith & Wilson, 2002).

Vaikka esiin usein nousevat median aiheuttamat negatiiviset ilmiöt lapsikatsojissa, on kuitenkin tärkeää huomioida kodin ja päiväkodin kasvatusyhteistyön positiiviset puolet mediakasvatuksen suhteen. Mediaan tutustuminen on yhdessä tutun aikuisen kanssa alku mediasuhteelle (Huhtanen, 2016). Kasvattajien oman mediasuhteen pohtiminen on kasvatusyhteistyön kannalta tärkeää. Huhtasen (2016) mukaan kasvattajien suhtautuminen mediaan heijastuu lapsen erilaisten mediankäytön rajoitusten kautta. Lisäksi suhde mediaan tulee esiin tavalla, jolla lapselle esitellään esimerkiksi erilaisia teknologisia välineitä. Koska media on nykyään osa lapsiperheen arkea, ei sitä ole Huhtasen (2016) mukaan järkevää tarkastella erillään perheistä. Media näkyykin hänen mukaansa konkreettisten kuvaohjelmien lisäksi lasten leikeissä, pukeutumisessa sekä esineissä. Tämän vuoksi on selvää, että mediakasvatus siirtyy päiväkodista kotiin sekä päinvastoin, jolloin myös viestinnällinen merkitys korostuu kasvatusyhteistyössä kodin ja päiväkodin välillä median osalta. Huhtasen (2016) mukaan varhaiskasvatukseen median käytön valmiuksien harjoittaminen on keskeistä siksi, että aikanaan lapsen saadessa oman laitteen, lapsella on olemassa jo vahva pohja mediataidoissa. Hänen mukaansa monet vanhemmat kokevat epävarmuutta siitä, onko lapsen mediankäyttö oikeanlaista. Lisäksi vanhemmat kaipaavat myös tukea mediakasvatuksen suhteen. Koska tuorein Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2022) vaatii järjestelmällistä ja pedagogista mediakasvatusta varhaiskasvatuksen ammattilaiselta, tulisi myös näitä asioita jakaa kasvatusyhteistyössä. Varhaiskasvatuksen tehtävänä onkin yhteistyössä kotien kanssa tukea lapsen ymmärrystä digitaalisuudesta (Opetushallitus, 2022).

Lapsen oikeuksien sopimuksen (1989) kolmas artikla sitouttaa kaikki sopimusta noudattavat valtiot takaavan lapsen hyvinvoinnille välttämättömän suojelun ja huolenpidon. Lapsen oikeuksien sopimus velvoittaaakin siis lapsen vanhempia, laillisia huoltajia, tai muuten hänestä laillisesti vastuussa olevia henkilöitä. Lisäksi sopimuksen avulla taataan lapsen turvallisuuden näkökulmasta se, että lasten huolenpidosta ja suojelusta vastaavat laitokset ja palvelut noudattavat niille annettuja viranomaisten määräyksiä. Erityisesti halutaan, että määräykset,

jotka koskevat lasten turvallisuutta, terveyttä, henkilökunnan määrää ja soveltuvuutta sekä henkilökunnan riittävää valvontaa, tulevat noudatetuiksi. Tämä artikkla edesauttaa sitä, että jonkinlainen kasvatusyhteistyö on jokaisen lapsen kohdalla mahdollista.

Opetushallituksen (2022) mukaan varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pohjaavat laadukasta varhaiskasvatusta kokonaisuudessaan. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti yhteistyön merkitys nähdäänkin laadukkaan pedagogisen toiminnan sekä varhaiskasvatuksen tavoitteiden edistämisenä. Huoltajien kanssa tehtävän yhteistyön taustalla on muutakin kuin päivittäinen pakollisuus työn luonteen takia (Opetushallitus, 2022). Kasvatusyhteistyö sitouttaakin Opetushallituksen (2022) laatiman varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan Lapsen oikeuksien sopimuksen kolmanteen artiklaan niin huoltajan kuin varhaiskasvatuksen henkilöstön. Jotta kasvatusyhteistyö toimisi mahdollisimman kivuttomasti, on Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa lisätty keskeisiä asioita onnistuneeseen kasvatusyhteistyöhön liittyen (Opetushallitus 2022). Näitä asioita Opetushallituksen (2022) mukaan ovat luottamuksen rakentaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä keskinäinen kunnioitus. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista voi huomata myös luottamuksen takaavan sen, että haastavissakin tilanteissa yhteistyöhön kyetään huoltajan ja varhaiskasvatuksen järjestäjän välillä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa Opetushallituksen (2022) mukaan mainitaan myös huoltajien osallisuuden tärkeys suunniteltaessa lapsen laadukasta varhaiskasvatusta. Osallisuus näkyy heidän mukaansa selkeimmin esimerkiksi lapsen varhaiskasvatus- tai esiopetussuunnitelman muodostamisessa yhteisen keskustelun kautta. Osallisuus on myös selkeästi näkyvissä huoltajan osalta esimerkiksi lapsen tuen tarpeiden suunnittelussa. Keskeisiä paikkoja kasvatusyhteistyön muodostamiseen ovat Karilan (2006) mukaan päivittäiset tuonti- ja hakutilanteet, sekä erilaiset kasvatuskeskustelut. Näiden keskustelujen kautta huoltajat kokevat myös saavansa tärkeää tukea vanhemmuuteensa (Alasuutari ym. 2014).

Toimiva vuorovaikutus kasvatusyhteistyössä on Karilan (2006) mukaan linkki myös lapselle hänen toiminta- ja elinympäristöjensä välillä. Karila (2006)

mainitsee myös toimivan kasvatusyhteistyön avartavan niin huoltajan kuin varhaiskasvatuksen ammattilaisen näkemyksiä lapsen kehityksessä ja kasvatuksessa. Lisäksi hän toteaa oikeanlaisen kasvatusvuorovaikutuksen tukevan jokaista osapuolta lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa. Haasteena toimivalle kasvatuskumppanuudelle voidaan Karilan (2006) mukaan nähdä erot yksilöiden välillä. Hänen mukaansa erilainen arvomaailma sekä erilaiset kokemukset muokkaavat käsitystämme siitä, millaista on hyvä kasvatusta. Myös tässä kohtaa tärkeäksi asiaksi nousee Karilan (2006) mukaan toisen osapuolen näkemyksien kunnioittaminen. Alasuutarin ym. (2014) mukaan huoltajat pitävätkin kasvatuskumppanuutta tärkeänä. Hänen mukaansa huoltajat kokevat kasvatushenkilöstön suhtautuvan arvostavasti heihin. Koetaan myös, että huoltajan kasvatusnäkemys tulee kuulluksi (Alasuutari ym. 2014). Haasteena Karilan (2006) mukaan voidaan nähdä myös varhaiskasvatuksen ammattilaiseen kohdistuvat odotukset kasvatusyhteistyön osalta. Ammattilaisen on pakollista pystyä ymmärtämään omasta elämäntilanteesta poikkeavia elämäntilanteita sekä arvoja.

1.4 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää huoltajien näkemyksiä siihen, mitä he ajattelevat digitaalisen median ikärajoista varhaiskasvatusikäisen lapsen kohdalla. Lisäksi halutaan selvittää huoltajilta sitä, miksi ikärajoja noudatetaan, ja miksi taas ei. Tutkimuksessa halutaan myös saada selville se, kuinka huoltajat muuttaisivat ikärajoja, vai pitäisivätkö nykyiset rajoitukset ennallaan. Tutkimuksen tavoitteita pyritään selvittämään seuraavilla tutkimuskysymyksillä, jotka ovat määritelty seuraavanlaisiksi:

1. Millaisena digitaalisen mediaan liittyvät ikärajat nähdään varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajien toimesta?
2. Miksi ikärajoja noudatetaan ja miksi niitä ei noudateta?
3. Miten huoltajat muuttaisivat ikärajoja

Näiden kysymysten pohjalta aineistoa analysoitiin myös laadullisen sisällönanalyysin keinoin etsimällä aineistosta esiin nousevia aihealueita ja teemoja. Tarkemmin aineiston analyysistä kerrotaan myöhemmin luvussa 2.3.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Tutkimuskonteksti

Tämä tutkimus on toteutettu laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena. Laadullisessa tutkimuksessa kohteena on usein joku yhteiskunnallisesti ajankohtainen ja merkittävä kysymys (Juhila, n.d.). Digitaalisen median käyttäminen on jatkapäiväistä yhteiskunnassamme, jolloin luonnollisesti sen hyödyt ja lieveilmiöt ovat esillä päivittäin. Koska digitaalinen media koskettaa myös lapsia, liittyvät yhteiskunnallisesti merkittävimmät asiat sen suhteen ikärajoihin ja oikeanlaiseen median käyttöön. Tämän tutkimuksen tarkoituksena onkin selvittää huoltajien näkemyksiä digitaalisen median ikärajoista varhaiskasvatusikäisillä lapsilla. Lisäksi tarkoituksena on selvittää, mitä huoltajat ajattelevat ikärajojen noudattamisesta, sekä miten huoltajat muuttaisivat ikärajoja. Näiden asioiden selvittäminen on perusteltua siksi, että digitaalisuus yleisellä tasolla lisääntyy päivittäisessä käytössä niin kotioloissa kuin varhaiskasvatusympäristössäkkin, ja sitä kautta myös ikätasolle sopimattoman sisällön kohtaaminen on mahdollista jatkuvasti. Digitaalisen median käytön lisääntyessä kotioloissa, lisääntyy samalla varhaiskasvatusympäristössä tapahtuva digitaalisen median esiin tuominen. Digitaalinen media näkyy esimerkiksi erilaisten medialeikkien kautta, jossa mukana esiintyvät peleistä ja ohjelmista tutut hahmot ja henkilöt (Huhtanen, 2016). Koska tutkimuksessa selvitetään subjektiivisia näkemyksiä, on laadullinen tutkimus oleellinen valinta tutkimusta ajatellen. Laadullinen tutkimus yhdistetään Juhilan (n.d.) mukaan perinteisesti ihmisten sekä kulttuurien henkilökohtaisiin kokemuksiin, näkemyksiin ja merkityksiin. Laadullinen tutkimus pohjautuu aina aineistoon ja sen analyysiin (Juhila, n.d.). Tutkimus mukailee fenomenografiaa, jossa tarkastellaan erilaisia käsityksiä tutkittavasta ilmiöstä. Fenomenografiassa aineisto analysoidaan aineistolähtöisesti. (Kettunen, n.d.). Toisaalta tutkimuksessa on myös hermeneuttisia piirteitä, sillä tutkimuksen avulla pyritään ymmärtämään ihmisen toimintaa ja kulttuuria suhteessa ilmiöön (Schmidt, 2014).

2.2 Tutkimukseen osallistujat ja tutkimuksen kulku

Tutkimuksen aineisto kerättiin sähköisellä kyselyllä ja tutkimukseen osallistui kahdeksantoista huoltajaa eri puolilta Suomea. Vastaajista seitsemäntoista (94 %) oli naisia ja yksi (6 %) miehiä. Aineistosta ei tarvinnut hylätä yhtään vastausta. Aineistonkeruu toteutettiin Webropol-ohjelmalla luodulla kyselylomakkeella. Kyselylomake sisälsi sekä avoimia kysymyksiä, että kysymyksiä, joissa vastaaja valitsee vastauksensa valmiiksi annettujen vaihtoehtojen pohjalta. Kvalitatiivisen aineiston suosiminen, kuten tekstit, kyselyt tai haastattelut, ovat oleellinen osa laadullista tutkimusta (Juhila n.d.). Tutkittavat valittiin tutkimukseen vapaaehtoisuuden pohjalta. Tutkittavat hankittiin sosiaalisen median välityksellä jakamalla Webropol- kyselyn linkkiä niin tutkijan henkilökohtaisilla sosiaalisen median kanavilla, kuin sosiaalisen median julkisissa ryhmissä, joihin kaikilla on mahdollisuus päästä mukaan. Ainoa kriteeri vastaamiseen oli olla varhaiskasvatuksikäisen lapsen huoltaja. Näitä julkisia ryhmiä ovat suurimpien kaupunkien Puskaradio- ryhmät. Kyselylomakkeen linkkiä jaettiin Facebookissa Jyväskylän, Helsingin, Oulun, Kuopion, Tampereen ja Turun seudun puskaradio -ryhmissä. Linkki oli myös julkinen, jolloin sitä oli mahdollista halutessaan jakaa eteenpäin.

Aineisto tallentui tietoturvallisesti suoraan Webropol -ohjelmaan. Vain tutkimuksen toteuttajalla oli pääsy aineistoon. Tutkimuksessa kerättiin tutkittavien henkilötiedoista ikä ja sukupuoli taustatietona tutkimusta ajatellen. Lisäksi halutessaan vastaajat saivat jättää oman sähköpostiosoitteensa tutkijalle jatkokysymyksiä varten. Jatkokysymyksiä ei kuitenkaan tarvinnut kysyä keneltäkään. Aineisto poistetaan kokonaisuudessaan Webropolista tutkimuksen valmistuttua. Yksittäistä vastaajaa ei voida aineistossa tunnistaa. Sitaatit aineistosta pidetään anonyymeina, koska vastaajien nimeäminen sitaattien yhteyteen on tutkimuksen kannalta epäolennaista. Aineiston käsittelyn kannalta sitaatit on kuitenkin nimettyä informanttikoodein (esim. V3), jotta vastauksia saadaan määrällisesti käsiteltyä mahdollisimman laajasti. Nämä koodit on arvottu, jotta vastauksien yhdistäminen vastaajaan on epätodennäköistä. Sitaateista on korjattu vain ne kirjoitusvirheet, jotka tutkijan mielestä ovat selkeästi hankaloittaneet sitaatin tulkitsemista.

2.3 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineisto analysoitiin laadullista sisällönanalyysiä hyödyntäen. Lisäksi osana sisällönanalyysiä hyödynnettiin teemoittelua. Kuten tässä tutkimuksessa, laadullisen tutkimuksen yksi keskeisistä piirteistä onkin aineistolähtöistä, jolloin tulokset saadaan aineiston kautta (Juhila, n.d.). Laadullinen sisällönanalyysi valittiin, koska sen avulla saatiin parhaiten esiin aineistosta oleellisia tietoja. Valmiin aineiston pohjalta analysoitiin myös millaisia teemoja ja sisällöllisiä aiheita vastauksista nousi esiin. Teemojen avulla saatiin myös vastattua parhaiten tutkimuskysymyksiin. Teemojen tarkoituksena on pyrkiä löytämään vastaajien vastuksista samankaltaisuuksia (Puusa, 2011). Aineiston laadullisen sisällönanalyysin avulla pyrittiin myös selvittämään, millaisia teemoja aineistosta nousi esiin ikärajojen noudattamiseen liittyen, sekä miten digitaalisen median ikärajat nähdään huoltajien toimesta.

Analyysi aloitettiin tutkimuksen kohdalla jo ensimmäisen lukukerran aikana. Laadullinen sisällönanalyysi aloitetaan käymällä aineisto useamman kerran läpi (Puusa, 2011). Aineistosta kerättiin läpilukukerroilla ylös erilaisia vastauksia, joista oli tutkijan mukaan tulkittavissa erilaisia kategorioita. Samalla analyysin alkaessa verrattiin mahdollisia samankaltaisuuksien löytymistä aineistosta. Näin aineistosta on saatu hyvä yleiskuva ja samalla analyysiä on saatu aloitettua sisällöllisesti. Puusa (2011) kertoo sisällönanalyysin tyypillisesti jatkuvan yleiskuvan saamisen jälkeen aineiston pelkistämällä. Sisällönanalyysin lisäksi teemoittelusta puhuttaessa keskeinen vaihe on aineiston pelkistäminen eli redusointi (Alasuutari 2012). Tässä tutkimuksessa analyysivaiheessa aineiston pelkistäminen tehtiin poimimalla vastauksista kohtia, jotka pelkistettiin erilaisien kategorioiden alle. Aineistosta löytyviä kategorioita olivat esimerkiksi pelko ja ahdistus sekä painajaiset ja traumat. Kaikki kategoriat ovat myöhemmin nähtävissä taulukossa 2. Alla oleva taulukko 1 pyrkii antamaan kuvaa aineiston pelkistämisen prosessista:

Taulukko 1

Aineiston pelkistäminen eli redusointi

Aineistoesimerkki	Alakategoria
“Enkä halua että lapsi kohtaa aineistoa joka ei ole hänelle sopivaa tai voi järkyttää.”	Pelko ja ahdistus
Tärkeää, jotta lapselle ei kehity pelkotiloja	
traumoja vanhemmille tarkoitetusta sisällöstä	Painajaiset ja traumat
näin ollen aiheuttaa painajaisia	

Aineiston pelkistämisen jälkeen analyysissä on vuorossa Alasuutarin (2012) mukaan aineiston ryhmittely eli klusterointi. Tässä tutkimuksessa analyysin kohdalla aineiston ryhmittely tarkoittaa aineiston pelkistämisen avulla saatujen kategorioiden ryhmittelyä yläkäsitteisiin. Esimerkiksi henkinen kasvu ja kehitys yläkäsite saatiin muodostettua, kun yhdistettiin kategoriat pelko ja ahdistus sekä painajaiset ja traumat. Tätä prosessia on pyritty kuvaamaan Taulukossa 2.

Taulukko 2

Aineiston ryhmittely eli klusterointi

Alakategoria	Yläkäsite/Teema
Pelko ja ahdistus	Henkinen kasvu ja kehitys
Painajaiset ja traumat	

Taulukon 2 mallilla luodut yläkäsitteet kokonaisuutena muodostuivat analyysissä teemoiksi, joiden avulla tuloksia käsitellään. Laadullisen sisällönanalyysin osalta tutkimuksessa hyödynnettiin siis myös teemoittelua, josta esimerkki esitetty taulukossa 3.

Taulukko 3

Aineiston teemoittelu

Alakategoria	Yläkäsite/Teema	Tulkinta
Näkemisen ymmärtäminen lapsena	Lapsen turvallisuus	Ikärajojen merkityksellisyys
Huoltajan halu suojella		
Suunnitellut ja perustellut säädökset sekä määräykset	Tarkoituksenmukaisuus	
Sisällön soveltuvuuden ajattelu		
Pelko ja ahdistus	Henkinen kasvu ja kehitys	
Painajaiset ja traumat		

Teemat ovat tutkijan tulkintoja keskeisiksi kokemistaan kokonaisuuksista (Puusa, 2011). Tämä analyysimenetelmä valittiin sisällönanalyysin kanssa hyödynnettäväksi siksi, että se ovat erittäin lähellä sisällönanalyysiä. Vuoren (n.d.) mukaan usein nämä menetelmät jopa ovat vaihtoehtoisia nimityksiä toisilleen samankaltaisuuden vuoksi.

Aineistoa on myös analyysivaiheessa hieman kvantifioitu. Tämä ilmenee tulososiossa näkyvinä määrällisinä tuloksina. Määrälliset tulokset ovat ilmaistuna lähinnä prosenttiosuuksina liittyen kyselylomakkeen monivalintakysymysten vastauksiin. Nämä kysymykset ovat tulosten kannalta olennaisia, jonka vuoksi kvantifioitua tietoa on lisätty laadullisen analyysin sekaan tulososiossa.

2.4 Eettiset ratkaisut

Tutkimuseettisen toimikunnan [TENK] (2023) mukaan tutkimuksen tulee noudattaa hyviä tieteellisiä käytäntöjä. Hyvän tieteellisen käytännön perusperiaatteita ovat TENK:n (2023) mukaan luotettavuus, rehellisyys, arvostus, sekä vastuunkanto. Nämä periaatteet perustuvat eurooppalaiseen tutkimuseettiseen ohjeeseen. Sen mukaan on tärkeää huolehtia siitä, että hyviä tieteellisiä käytäntöjä noudatetaan koko tutkimuksen elinkaaren ajan.

Tutkimukseen osallistujat ovat valikoituneet sosiaalisen median avulla, ja siksi aineiston kannalta ainoa tarvittava lupa on jokaisen henkilön henkilökohtainen suostumus tutkimukseen. Tämä lupa pyydettiin kyselylomakkeen alussa. Kaikille vastaajille on esitetty myös tiedote tutkimuksesta, sekä tutkimuksen tietosuojailmoitus. Nämä takaavat sen, että tutkittavat ovat tietoisia omista oikeuksistaan tutkimuksen aikana. Vaikka vastukset ovat tutkimuksessa nimettömiä, koodataan mahdolliset esiin nousevat sitaatit ja referaatit vastaajien suojaamiseksi. Tutkimuksessa kerätään mahdollisimman vähän sellaista tietoa, jonka avulla vastaaja olisi mahdollista yksilöidä. Tämä kuuluu myös hyviin eettisiin käytänteisiin tutkimustyössä (Kuula-Luumi, n.d.; TENK, 2023). Aineiston osalta käsittelyyn on oikeus vain tutkijalla. Aineiston säilytyksen osalta noudatetaan myös Jyväskylän yliopiston antamia ohjeita ja säädöksiä. Näiden noudattaminen on Vuoren (n.d.) mukaan keskeinen osa hyvää tieteellistä käytäntöä. Aineistoa tutkimuksen osalta säilytetään vain sen aikaa, kuin siihen on välttämätön tarve, ja sen jälkeen aineisto tuhoetaan. Laadullisen tutkimuksen osalta merkityksellistä on tutkijan oma asema suhteessa vastaajiin ja tutkimukseen. Tutkijan on pystyttävä kertomaan, millaisia uusia näkökulmia tutkimus on tuonut esiin (Juhila, n.d.). Tärkeää Juhilan (n.d.) on myös ymmärtää, miten oma toiminta kietoutuu tutkimuksen kokonaisuuteen.

3 TULOKSET

3.1 Merkitykselliset ikäraajat

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla pyrin selvittämään, millaisena varhaiskasvatusikäisten lasten huoltajat näkivät digitaalisen median ikäraajat. Vastauksista nousi selvästi esiin se, että ikäraajat nähtiin merkityksellisinä. Merkityksellisyyttä käsittelen tulosten pelkistämisen jälkeen kolmen teeman kautta. Nämä teemat ovat lapsen turvallisuus, suunnitelmallisuus sekä henkinen kasvu ja kehitys.

Lapsen turvallisuuden teema suhteessa ikärajojen merkitykseen ilmenee aineistossa jollain tapaa käytännössä kaikkien osallistujien kohdalla. Ikärajojen tehtävänä yksinkertaisesti nähtiinkin suurimmaksi osin lapsen suojeleminen. Lapsen suojelemista kuvattiin aineistossa esimerkiksi seuraavasti:

[Ikärajojen tarkoitus on] Suojella ikään sopimattamalta materiaalilta. (V18)

Sopimattoman materiaalin pois rajaaminen nähdäänkin siis tärkeänä ikärajojen tarkoituksena ja tehtävänä. Lisäksi lapsen suojelemiseen sekä turvallisuuteen liittyen huoltajat kokevat omana velvollisuutenaan sekä tehtävänänsä suojella lasta. Halu suojella lähtee huoltajista. Aineiston pohjalta voidaan sanoa se, että huoltajien halukkuus suojella omaa lastaan korostui monissa vastauksissa juuri ikätasoisien sisällön rajaamiseen. Alla olevissa lainauksissa kuvataan halua suojella ja pitää lapsi turvassa.

Haluan suojella lastani asioilta jotka eivät ole vielä hänen ikäiselleen sopivia (V10)

Periaatteessa pidän tärkeänä ja me niitä noudatamme esimerkiksi rajaamalla sisältöä asetusten avulla lapsillemme sopiviksi. (V5)

Huoltajan tehtävänä on suojella lasta. (V3)

Lapsen suojelemiseen liittyen ikärajojen lisäksi vastauksista nousee esiin niiden linkittyminen digitaaliseen mediaan. Pelkkien ikärajojen lisäksi koetaan, että on

tärkeää suojata lasta liialliselta altistumiselta digitaaliselle medialle ja laitteille. Tätä altistamisen vähentämistä perustellaan sillä, että digitaalisen median ja ruutujen koetaan aiheuttavan nykyään lapsille riippuvuutta. Digitaalinen media peleineen nähdään koukuttavana välineenä. Tätä kuvataan aineistossa seuraavalla tavalla:

En toisaalta myöskään halua heidän altistuvan digitaaliselle medialle ja äylaitteille liian varhain, koska nykyään yhä nuoremmat tuntuvat olevan suorastaan koukussa ruudun tuijottamiseen, peleihin yms. (V3)

Toisaalta turvallisuuden sivussa huoltajista osa näki ikärajojen olevan myös suora apuväline heille itselleen sen määrittämisen suhteen, missä on sopivaa sisältöä omalle lapselleen.

Suojella lasta sekä auttaa myös huoltajaa tunnistamaan, mikä on sopivaa ja mikä ei minkäkin ikäiselle (V15)

3.2 Ikärajojen noudattaminen

Toista tutkimuskysymystä ”Miksi ikärajoja noudatetaan ja ei noudateta?” lähdin analysoimaan sisällönanalyysin avulla. Vastajista kaikki pitivät ikärajojen noudattamista tärkeänä. Ikärajojen noudattamista perusteltiin vastauksissa turvallisuuden, auktoriteetin teemojen näkökulmasta. Noudattamatta jättämistä taas perusteltiin omalla päätöksenteolla.

Turvallisuus-teema käsitti vastauksissa lapsen suojelemisen näkökulman. Ikärajojen nähtiin suojelevan lasta haitalliselta materiaalilta, sekä sopimattomalta sisällöltä. Ikärajojen koetaan kertovan siitä, että ohjelmassa on sellaista sisältöä minkä katsotaan olevan jollekin ikäryhmälle haitallista tai sopimatonta. Alla kuvattuna huoltajien kertomaa ikärajojen merkityksestä sopimattoman sisällön suhteen:

Ikäraja kertoo, että ohjelmassa jne. On jotain, miltä ikärajan alle olevia halutaan suojella. (V10)

Ne suojelevat lasta hänelle haitallisilta/epäsopivalta sisällöltä (V15)

Huoltajien vastausten mukaan ikärajojen noudattamista pidetään tärkeänä myös auktoriteetin kunnioittamisen näkökulmasta. Vastauksista on suurelta osin huomattavissa se, että huoltajat luottavat siihen, että heitä paremmin ymmärtävä auktoriteettiaho määrittää oikeanlaiset ikärajoitukset. Ikärajojen uskotaan olevan oikeanlaisia, koska ne määritellään asiantuntijoiden toimesta perustellusti. Perusteluja ikärajoille pidetään selkeinä. Huoltajat myös luottavat siihen, että asiantuntijoilla on riittävä osaaminen määrittellä ikärajoitukset erilaisille sisällöille. Auktoriteetin nähdään myös ohjaavan tarvittaessa valintatilanteissa sisällön suhteen. Aineistossa auktoriteetin kunnioittamisen näkökulmaa ja luottamusta kuvataan seuraavilla tavoilla:

Luotan asiantuntijoiden tekemään arvioon (V17)

Ikärajoille on nykypäivänä selkeät perustelut. (V16)

Esimerkiksi sisällön ollessa haitallista tai lapsen ikätasolle muutoin sopimatonta, on ikäraja ehdottomasti oltava. Selkeät ikäraajat myös auttavat lapselle sopivan sisällön, ohjelman tai pelin, valinnassa. (V12)

Ikärajoissa on ajateltu median sisällön soveltuvuutta lapsen iän mukaan. Oma lapseni on vasta 2 v., joten on hankala ennustaa, mikä olisi hänelle liikaa ja mikä ei, joten ikärajojen noudattaminen kannattaa. (V14)

Toisaalta, vaikka auktoriteettia pidetään merkityksellisenä ikärajojen oikeanlaisuuden suhteen, pystytään sitä myös kyseenalaistamaan oman lapsuuden muistelemisen kautta. Osa huoltajista ei ole lapsuudessaan noudattanut ikärajoja, ja kokevat kuitenkin selvinneensä asian suhteen ”normaalisti”. Vastauksissa reflektoidaan kuitenkin sitä, että joitakin sisältöjä olisi voinut olla parempi jäädä omassa lapsuudessaan näkemättä.

Digitaalisen median sisältö on tarkastettu ja todettu sopivaksi tietyille ikäryhmälle tai sopimattomaksi tietyn ikäisille. Itse olen saanut käyttää mediaa ikärajoista välittämättä, ei minusta järin kiero kasvanutta tullut mutta oisin voinut lapsena jättää myös muutaman kauhuelokuvan näkemättä. (V13)

Edeltävä vastaus on myös sidoksissa seuraavaan aineistosta esille nousevaan alueeseen. Lapsen kasvun ja kehityksen vuoksi ikärajojen noudattaminen nähdään huoltajien toimesta hyvänä ja merkityksellisenä. Vastauksissa viitataan varsinkin turvallisen kasvun osalta henkiseen kasvuun ja kehitykseen. Erityisesti huoltajat toivat esille sitä, että jokin sisältö voi olla sellaista, johon oma lapsi ei ole vielä valmis. Lisäksi sopimaton sisältö nähdään vahingollisena sen vuoksi, että lapset eivät osaa vielä käsitellä näkemäänsä. Turvallisen henkisen kasvun ja kehityksen näkökulmaa kuvataan aineistossa seuraavasti:

Ikärajat on tehty hyvästä syystä. Kaikki ei sovi kaiken ikäisille. (V18)

Ne on suunniteltu siksi, ettei lapsi näkisi tai kokisi asioita, joihin hän ei ole vielä valmis. (V12)

Lapsen kehityksen kannalta on vahingollista päästä käsiksi materiaaliin jota hän ei vielä osaa käsitellä. Tämä riski on olemassa, toisaalta toiseen suuntaan ei ole vastaavaa riskiä siitä että tätä materiaalia ei näe. Jos kaveriporukassa muut tekevät jotain ikäsuosituksia rikkovaa, se ei ole omalle lapselle syy toimia samalla tavalla. Haluan mahdollistaa lapselleni turvallisen henkisen kehityksen. (V9)

Ikärajojen noudattamatta jättämiseen aineiston pohjalta syyksi huoltajalle riittää oma päätös. Noudattamatta jättämisen päätös liittyy usein siihen, jos huoltaja ei jakanut samaa mielipidettä auktoriteettitahon kanssa ikärajaa koskien. Ikärajoja ei noudateta, jos koetaan oman lapsen kaipaavan ”haasteellisempia tehtäväkonaisuuksia” kuin muu ikäryhmä.

Muutenkin huoltajien mielipide näyttää olevan aineiston pohjalta se, että omaa maalaisjärjellä ajattelua ei sovi unohtaa, vaikka kyseessä ovatkin lakiin sidotut ikärajat. Omaa harkinnanvaraisuutta korostetaan useammassa vastauksessa. Harkinnanvaraisuutta ajattelussa perustellaan ikärajojen suuren välityksen vuoksi. Lisäksi oman ajattelun merkitystä korostetaan tilanteissa, joissa oma lapsi on ikänsä puolesta lähellä seuraavaa ikärajoitusta. Tästä oman ajattelun merkityksestä aineistossa löytyy seuraavanlaisia esimerkkejä:

Ikärajoissakin on isot ikävälit niin omas harkintaa pitää osata käyttää (V13)

Asiasta ja sisällöstä suhteessa lapsen kasvuun ja kehitykseen mahdollista käyttää harkintaa lähellä ikärajaa olevassa iässä (V2)

Aina on olemassa tulkinnallisia juttuja, joissa sitten pitää omaa harkintaa käyttää (V1)

Aineiston pohjalta on kuitenkin selvää, että aikuinen on vastuussa ikärajojen noudattamisesta, kun kyseessä on varhaiskasvatusikäinen lapsi. Tässä aineiston osalta huoltajat ovat melko yksimielisiä. Ikärajojen noudattaminen jää aikuisen vastuulle siksi, että lapsien ei koeta osaavan vielä itse rajata sisältöä omalle kohdalle sopivaksi. Lapsen ymmärryksen ei myöskään koeta olevan sellaisella kehitystasolla, että he olisivat kykeneviä päättämään omista digitaalisen median käyttötavoista. Huoltajien mukaan tulee muistaa se, että muissakin asioissa aikuinen päättää lapsen osalta asian, joten ikärajoja ei tulisi nähdä poikkeuksena asian suhteen. Alla aineistosta löytyviä esimerkkejä liittyen huoltajan vastuuseen ikärajojen noudattamisen suhteen.

Päiväkoti-ikäiset eivät osaa vielä valita, mikä heille on soveliasta, joten rajaaminen on aikuisten vastuulla. (V5)

Vastuu on aina aikuisella, lapselta ei voi vaatia liikoja ymmärtää ikärajoja. (V18)

Mielestäni huoltajan tulee olla perillä ja vastuussa, koska lapsi ei välttämättä osaa vielä itse selvittää asiaa tai arvioida sopivuutta. (V14)

Päiväkoti-ikäisen lapsen median käyttö on aina huoltajan vastuulla. (V12)

Lapsi ei ymmärrä mikä on hänelle parhaaksi. Myös kielletty asia kiehtoo. Jos kaveri on nähnyt jotain ja kertoo siitä niin tottakai lapsikin haluaa sen nähdä vaikka salaa vanhemmilta. (V6)

Ei lapsi osaa yleensäkään vielä huolehtia itsestään, joten miksi osaisi ikärajoissakaan. (V1)

Vastauksissa huoltajat tunnustavat kuitenkin arjen realiteetit. Koko ajan ei pysty vahtimaan lapsen tekemisiä muutenkaan, niin silloin se ei ole mahdollista täysipäiväisesti myöskään ikärajojen suhteen. Tätä ajatusta käsiteltiin esimerkiksi sen

varjolla, että lastenohjelmat tulevat monesti yhteen putkeen, jolloin saattaa jäädä huomaamatta vaihtuva ikärajoitus. Tällaisissa tapauksissa korostetaan kuitenkin lapsen tietynlaista vastuuta sopimuksien noudattamisesta. Sopimuksien noudattaminen vaatii lapsen sitouttamista. Lapsen ikätaso tulee ottaa huomioon vastuun määrässä. Vastauksissa pohditaan myös sitä, kuinka kielletty asia myös ikärajojen kohdalla kiehtoo lasta, jolloin sopimukset eivät välttämättä auta. Nämä nostettiin aineistossa esiin seuraavasti.

Mutta lapsen kanssa voi yhdessä sopia ikärajoista kiinnittämisestä ja sitouttaa lapsi näin siihen myös, ottamaan sopivasti ikään suhteutettuna vastuuta toimistaan. (V4)

Lastenohjelmiakin saattaa olla K7 ilman että niissä tapahtuu mitään ihmeellistä. Ja niitä kun tulee vaan putkeen vklp-aamuisin, niin aina ei huomaa jos joku alkaba piirretty onkin K7. (V12)

Lasta täytyy myös vastuuttaa pitämään kiinni sovitusta asioista. (V15)

3.3 Ikärajojen muuttaminen

Kysyttäessä huoltajilta "Miten muuttaisit ikärajoja?", suurin osa (67 %) on sitä mieltä, että nykyiset määräykset koskien ikärajoja ovat oikeanlaisia. Ikärajoja muuttaisi jollain tapaa 28 % vastaajista. Muutokset koskisivat aineiston perusteella vastaajien mielestä ikärajallisesti "väärin" luokiteltua sisältöä. Sisällön koetaan olevan huoltajien mielestä joko liian tiukasti luokiteltua, tai vastaavasti liian löyhästi luokiteltua. Kuten aiempaa tutkimuskysymystä käsiteltäessä huomattiin, tämä on myös syynä ikärajojen rikkomiselle. Alla esimerkkejä väärin luokitelluista ikärajoista ja niiden muutosehdotuksista perusteluineen.

Mielestäni osa elokuvista/lastenohjelmista ovat liian pelottavia/tapahtumarikkaita jne. Vaikka olisi ikäraja esim 7v (V3)

Joissain elokuvissa on k7 mikä mielestäni voisi joidenkin elokuvien kohdalla olla sallittu pienemmillekin. (V2)

Ainut missä en noudata ikärajoja on esimerkiksi Ryhmä hau -elokuva, joka on k7 kun kyseinen sarja on kaikille sopiva. (V5)

Kysyttäessä ikärajojen muuttamisesta, huoltajien vastauksista nousee esiin se, että lapsen henkilökohtainen kehitys tulisi olla otettavissa huomioon sisältöjä mietittäessä, koska "Aina on olemassa tulkinnallisia juttuja, joissa sitten pitää omaa harkintaa käyttää". Käytännön tasolla huoltajien mielestä tämä tarkoittaa ikärajojen muokkaamista sisältöjen haasteellisuuden perusteella. Lisäksi yleisellä tasolla tulee ottaa huoltajien mielestä huomioon se, kuinka lapset kehittyvät eri tahtiin. Aineistossa tämä ilmeni esimerkiksi seuraavilla tavoin.

Muuttaisin ikärajoja jotka on asetettu esimerkiksi sisällön haastavuuden vuoksi, osa lapsista kaipaa haasteellisempia tehtäväkokonaisuuksia kuin ikäryhmänsä (V2)

En muuttaisi, ainakaan en tiedä miten. Kaikissa medioissa ikärajat eivät välttämättä ole täysin kohdillaan, mutta lapsetkin kehittyvät eri tahtiin ja ovat herkkyydeltään erilaisia. (V11)

Lapsen henkilökohtainen kehitys suhteessa ikärajiin jakaakin selkeästi aineiston pohjalta huoltajien mielipiteitä. Noin puolet (45 %) on sitä mieltä, että lapsen persoonalla on merkitystä sen suhteen, kuinka hyväksyttävää on jättää noudattamatta ikärajoja. Hyväksyttävyyttä perustellaan huoltajien omalla harkinnalla, sillä he tuntevat oman lapsensa ja sen, kuinka hän kestää ärsykeitä. Yleensä näin toimittaessa ollaan kuitenkin iällisesti ikärajan tuntumassa. Myös lapsen alttius vaikutteille nähdään syynä päätöksen taustalla olla noudattamatta ikärajoja. 33 % on sitä mieltä, että persoona ei ole syy jättää noudattamatta ikärajoja. 22 % ei osaa sanoa onko persoonalla merkitystä ikärajojen noudattamatta jättämisen suhteen. Persoonan merkitystä ikärajojen noudattamatta jättämiselle perustellaan aineistossa seuraavasti.

Joissain lastenohjelmissa saattaa olla korkeampi ikäraja, esim 7v, mutta jos vanhempien mielestä sisältö on pienemmälle sopiva niin annetaan katsoa. (V16)

Osa kestää ärsykeitä paremmin ja silloin ikärajan tuntumassa olevana voi välillä joustaa niin, että voi katsoa esim 6vuotiaana 7v ohjelmaa. (V6)

Persoona vaikuttaa siihen kuinka lapsi pystyy käsittelemään asioita, keskustelemaan tai onko kovin herkkä tai vaikutteille altis. (V4)

Muuttaisin ikärajoja jotka on asetettu esimerkiksi sisällön haastavuuden vuoksi, osa lapsista kaipaa haasteellisempia tehtäväkokonaisuuksia kuin ikäryhmänsä (V2)

Kaikki eivät näe lapsen henkilökohtaista kehitystä ja persoonaa syynä olla noudattamatta ikärajoja. Tätä perustellaan sillä, että kypsemältä vaikuttaminen ei takaa taitoja käsitellä nähtyjä sisältöjä henkisesti. Toisaalta, vaikka persoonallisuuden vaikuttavuus nähtäisi puoltavana asianhaarana ikärajojen noudattamatta jättämiselle, vedotaan siihen, että ikäraajat ovat päätöksenteossa edellä. Persoonallisuuden nähdään myös muokkautuvan, jolloin lapsena ei voida asian suhteen vetää suuria johtopäätöksiä. Näitä asioita aineistossa puolestaan kuvataan seuraavasti.

Ei persoona poista suojeluvastuuta huoltajalta. (V8)

Lapsi voi vaikuttaa ikäistään ”kypsemältä” jollakin tavoin, mutta se ei takaa että hänellä olisi tosiasiallisesti henkisiä keinoja käsitellä näkemäänsä, ja digisisällöt liian nuorena voivat vaikuttaa pysyvästi kehitykseen. (V7)

Persoonallisuus vaikuttaa tietysti siihen mitä kokee pelottavana, mutta ensin tulee ikäraajat. Niiden sisällä valitaan persoonallisuuden mukaan. (V13)

Persoonaa vielä muokkautuu, joten en vetäisi siitä johtopäätöksiä. (V15)

Vastauksissa ilmenee myös huoltajien mielipide siitä, että kaikki nykyiset rajoitukset eivät ole riittäviä ja niitä tulisikin muuttaa tiukemmiksi. Ikärajojen kiertämisestä pidetään liian helppona, ja ehdotetaankin että ikärajoitettu sisältö olisi jonkinlaisen tunnistautumisen takana. Väkivaltaa, pelkoa ja paljon tapahtumia sisältäville sisällöille myös haluttaisiin korkeampia ikärajoja. Alla esimerkkejä rajoitusten tiukentamisesta.

Mutta ikärajojen kiertäminen on harmillisen helppoa, esimerkiksi sosiaalisen median käyttäminen ja pelit. Yli 16v tarkoitetut ohjelmat, joita kuka tahansa pystyy katsomaan. Esimerkiksi näiden muuttaminen ja saatavuus jonkinlaisen tunnistautumisen taakse. Nyt esim. 7v pystyy helposti luomaan itselleen facebook profiilin pelkäästään valehtelemalla syntymävuotensa. (V16)

Väkivaltaa sisältäviin peleihin, elokuvaan yms korkeat ikäraajat, vähintään k 18. Myös toivoisin että ahdistusta tai ulkonäkö paineita aiheuttavat sisällöt arvioidaan tarkasti (V4)

Mielestäni osa elokuvista/lastenohjelmista ovat liian pelottavia/tapahtumarikkaita jne. Vaikka olisi ikäraja esim 7v” (V3)

Kaikkien näiden muutosehdotusten lisäksi aineistosta on havaittavissa yksittäisiä aiheita, joita huoltajat muuttaisivat ikärajoihin liittyen. Kaikki näistä eivät ole suoraan sidoksissa ikärajan alentamiseen tai nostamiseen, mutta ovat sidoksissa aiheeseen. Huolta kannetaan yleisellä tasolla nykyisistä ruutuaikasuosituksista, sekä varsinkin sosiaalisen median ikärajoista. Näiden nähdään olevan tällä hetkellä liian alhaisia. Lisäksi alle kouluikäisen digitaalitojen opettaminen varhaiskasvatuksessa nähdään riittävänä laitteiden käyttönä. Alla esimerkki aiheeseen liittyen.

Ruutuaikasuositusten tulisi mielestäni tiukentua, samoin sosiaalisen median ikärajojen. Mielestäni alle kouluikäinen ei todellakaan tarvitse omaa puhelinta tai muutakaan älylaitetta kotikäyttöön, nykyisin kun päiväkodit ja varhaiskasvatuskin tarjoavat riittävissä määrin opetusta digilaitteiden käyttöön tulevaa koulu-uraa yms varten. (V8)

Lisäksi edelliseen sitaattiin liittyen haluttaisiin rajoittaa ja ohjeistaa käyttöä yleisesti. Epäselväksi kuitenkin jää se, kaivataanko vinkkejä enemmänkin huoltajille vai lapsille yhtäjaksoisen käytön suhteen.

Lisäisin yhtäjaksoisen käytön rajoitusvinkkejä. (V14)

Huoltajilla on aineiston pohjalta myös huolta siitä, etteivät kaikki muut huoltajista pidä rajoituksista kiinni. Nähdään että rajoituksia pidetään turhina. Siksi olisi tärkeää huoltajien mielestä tuoda esiin haittoja, joita voi seurata ikärajojen rikkomisesta. Nyt näkemys on se, että ikärajoitusten rikkomisen haitoista ei puhuta tarpeeksi. Tätä kuvataan vastauksissa seuraavasti:

En koe että niissä olisi muutettavaa, mutta niiden rikkomisen haitoista ei puhuta riittävästi. Moni vanhempi pitää niitä turhina. (V7)

Samaiseen aiheeseen liittyen nouseekin aineistossa esiin huoltajien kesken yhteisen linjan merkitys lapselle.. Linjausten yhtenäisyyttä ja niiden puuttumista kuvataan seuraavilla tavoilla:

Asia on silloin haastava jos vanhemmillä ei ole yhtenäistä linjaa ikärajoista. (V13)

Esikoisen kanssa en pysty vaikuttamaan siihen mitä lapsi katsoo tai pelaa toisen vanhemman luona. Vaikka kuinka pyytäisin ei toista vanhempaa kiinnosta minun mieliteet. Helppo varmaan nakata lapselle peli eteen ja itse mennä makaamaan vaikka sohvalle, kun olisi lapsen kanssa. (V15)

Esimerkeistä nousee esiin se, että jos yhteistä linjaa ei ole, on tilanne haastavampi lapselle ja toiselle huoltajista. Eroperheissä toisen huoltajan luona rajoitukset saattavat olla hyvin noudatettuja, kun taas toisen huoltajan luona ne unohtuvat kokonaan.

4 POHDINTA

4.1 Tulosten johtopäätökset

Aineiston perusteella esiin nousee monenlaista pohdittavaa. Koska ikäraajat perustuvat kuvaohjelmalakiin (201/710) olennaista on se, että suurin osa huoltajista tuntui olevan tietoisia ikärajoista, vaikkakin vain 67 % huoltajista tiesi ikärajojen perustuvan Suomen lainsäädäntöön. Tästä huolimatta huoltajat näkivät ikäraajat tärkeänä lapsen kehitystä ajatellen. Tutkimuksen pohjalta voidaan pohtia sitä, onko ikärajoista yleisellä tasolla riittävästi tietoa saatavilla. Kuitenkin niin moni, kuin 22 % ei kokenut ikärajoista olevan riittävän helposti saatavilla tietoa tällä hetkellä. Tämä osaltaan tukee Kulttuuripolitiikan tutkimuskeskuksen saamia tuloksia (2020) varsinkin siltä osin, että tietoisuus ikärajamerkinnöistä on vajavaista ja vaihtelevaa (Kanerva, 2020). Jos ajatellaan saatavilla olevaa informaatiota ikärajojen suhteen, on tietoa saatavilla sähköisessä muodossa runsaasti. Tämän vuoksi on oleellista pohtia sitä, onko tietoa saatavilla tarpeeksi muissa muodoissa. Yhteiskunnassamme kaikki huoltajat eivät vielä ole niin sanottua ”digisukupolvea”. Siksi olisikin hyvä varmistaa, että tietoa on saatavilla muualtakin kuin sähköisistä palveluista. Eri asia onkin se, kuinka kaikki olemassa oleva tieto saadaan varmistetusti perille jokaiselle sitä tarvitsevalle.

Toinen suuremman pohdinnan paikka on varmastikin tulosten pohjalta se, että digitaalisen median sisältöjen tiedostaminen oli huoltajien keskuudessa heikkoa. Jopa 39 % huoltajista oli tulosten pohjalta sitä mieltä, että sisältöjen ikäraajat ovat vaikeasti saatavilla. Lisäksi 5 % ei osannut sanoa ovatko sisällöt riittävän helposti saatavilla. Tämä on yhdessä todella suuri määrä epätietoisuutta sisältöihin kohdistuen. Tämä epätietoisuus on selitettävissä osittain sillä, että digitaalisen median käyttömahdollisuudet ovat Palsan (2016) mukaan monipuolisia. Tämä tarkoittaa myös sitä, etteivät huoltajat ole kaikista sisällöistä riittävän tietoisia yleisellä tasolla. Tämän aiheen kohdalla vastuuttamista olisi hyvä kohdistaa sisällön tuottajien ja sovellusten kehittäjien suuntaan. Tietynlaista läpinäkyvyyttä kaivataan ikärajojen suhteen. Tätä väitettä tukee edellä ilmenevä 39 %

mielipide siitä, etteivät ikäraajat ole sisältöjen suhteen riittävän helposti saatavilla. On myös hyvin helppoa kiertää käyttäjänä ikärajoituksia. Tämä samainen huomio saatiin selville tulososiossa huoltajien vastauksista. Toisaalta sisältöjen valmistajat ja tuottajat pystyvät varmasti tekemään sisältöjensä rajoittavat puolet näkyvämmiksi kuin mitä ne ovat tällä hetkellä. Vaikka ikäraajat tiedostettaisiinkin huoltajien toimesta, tulososiossa huomionarvoista oli se, kuinka ajoittain ikärajamerkinnät ovat huoltajien mielestä ”maalaisjärjellä” ristiriidassa samanlaisten sisältöjen kesken. Esimerkkinä mainittiin ristiriita lasten suosiossa olevan Ryhmä Hau -sarjan ja elokuvan välillä. Elokuva saa korkeamman luokituksen kuin televisiossa esitettävä sarja. Ilman asiaan perehtymistä tämä luokitteluero kuulostaa erikoiselta. Todellisuudessa elokuvan K7 -luokittelu ikärajan suhteen ei juuriakaan vaikuta kohderyhmään kuin nuorimpien lasten osalta, sillä kuvaohjelmalaissa (2011/710) määrättyä ikärajojousta hyödynnettäessä elokuvan voi katsoa jo neljävuotiaana.

Loppujen lopuksi lapsen huoltaja on se taho, joka on vastuussa suurimmilta osin siitä, noudatetaanko digitaalisen median osalta lain määäämiä ikärajoja. Tässä tullaan sellaiseen yhteiskunnalliseen dilemmaan, johon ei varmasti ole yksinkertaista vastausta. Kuka on oikea taho päättämään siitä, mitkä ovat hyviä ja tarkoituksenmukaisia rajoituksia tietyille ikäryhmälle? Onko joku taho pätevämpi ja parempi kuin lapsen huoltaja? Tällä hetkellä kuitenkin ikärajoista päätetään Suomessa laissa (Kuvaohjelmalaki 2011/710). Ongelmallista kuitenkin lain suhteen on mielestäni se, ettei ikärajojen noudattamista voida realistisesti valvoa esimerkiksi kotioloissa. Tällä hetkellä valvontaa kansallisella tasolla toteutetaan Kansallisen audiovisuaalisen instituutin toimesta, mutta yksilötasolla valvonta on ongelmallisempaa. Mitä siis käytännössä seuraa siitä, ettei ikärajoja noudateta digitaalisen median suhteen? Olisiko tämä juuri se syy, miksi tutkimuksen tuloksissakin esiintyy kommentteja ikärajojen tietoisesta rikkomisesta. Toinen selvitystä vaativa asia tähän liittyen lienee se, kuinka valvonta ikärajojen suhteen saataisiin käytännön tasolla riittävän tarkaksi. Entä kuinka saadaan seuraukset rikkomuksista sopiviksi?

Mitä taas tulee toimivaan kasvatuskumppanuuteen, on huomioitava muutamia asioita, jotka voivat aiheuttaa haasteita. Karilan ym. (2006) mukaan kasvatuskumppanuuden yksi merkittävimmistä haasteista on eroavaisuudet kasvattajien arvomaailmoissa. Tämä tulee tutkimuksessa ilmi niin, että erot arvoissa ikärajiin ja digitaaliseen mediaan voivat vastauksien välillä olla suuria. Ne saattavat myös poiketa jossain tapauksissa henkilökohtaisista arvoista huomattavasti. Haaste onkin Karilan ym. (2006) mainitseman arvoeron suhteen siinä, kuinka saadaan molemmat osapuolet ymmärtämään toistensa näkemyksiä asiassa. Lisäksi olisi tärkeää arvoista riippumatta kyetä saamaan kaikki ymmärtämään se, etteivät ikärajat ole "vain" suosituksia, vaan ne on kirjattu kuvaohjelmalakiin (2011/710). Arvokeskusteluun ovat myös liitettävissä varhaiskasvatusalan tämän hetken suuret haasteet kuten henkilöstön vaihtuvuus, epäpätevyys, sekä kiire. Nämä edellä mainitut asiat hankaloittavat laadukasta, johdonmukaista sekä jatkuvaa vuoropuhelua huoltajien kanssa. Epäpätevyyden takia henkilöstön tiedot voivat olla vajavaisia tai asioita ei huomata ollenkaan. Kiire ja henkilöstön vaihtuvuus taas vie pohjaa pidemmiltä sekä rauhallisilta keskusteluilta. Lisäksi jos keskustelukumppani vaihtuu jokaisella haku- tai tuontikerralla, on hankala sitä pitää keskusteluna, joka poikisi jotain jatkoa ajatellen.

4.2 Tutkimuksen luotettavuus ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen luotettavuudessa katsotaan tutkimuksen kokonaisuutta (Saaren-Kauppinen & Puusniekka, 2006). Mitä tulee tutkimuksen luotettavuuteen, on otettava huomioon muutamia seikkoja. Ensinnäkin vastaajia oli vain kahdeksantoista. Vaikka määrällisesti aineistoa saatiinkin riittävästi, eikä uusi vastaaja enää olisi aineistoon tuonut uutta tietoa, olisi laajemmalla vastaajakannalla saanut myös laajemman aineiston analyysiin. Tämä olisi lisännyt myös tutkimuksen luotettavuutta.

Vastaajakantaan liittyen luotettavuutta laskevasti voidaan huomioida se, että vastaajista vain yksi oli mies. Vastaukset ovat siis heikosti yleistettävissä miehiin. Koska kyselylomaketta jaettiin sosiaalisessa mediassa, on mahdollista, että vastaajissa on tutkijalle henkilökohtaisesti tuttuja vastaajia. Tämän voi nähdä niin positiivisena kuin negatiivisena asiana luotettavuuden suhteen. Jos henkilökohtainen suhde on helpottanut vastaajaa, ovat vastaukset todennäköisemmin laajempia ja enemmän pohdittuja. Vastaavasti tilanne voi olla henkilökohtaisen suhteen vuoksi myös päinvastainen. Tämä on kaikesta huolimatta mielenkiintoista, sillä kaikki vastaukset ovat nimettömiä, eikä vastauksia ole mahdollista yhdistää keneenkään.

Suurin luotettavuuteen vaikuttava asia lienee Kirkin ja Millerin (1986) pohdinta siitä, ovatko kaikki ketä sanovat olevansa ja ovatko vastaajat vastanneet kyselylomakkeeseen todenmukaisesti. Heidän mukaansa ihmisellä on tapana vastata kysymyksiin anonymiteetistä huolimatta sillä tavoin, kuin yleisesti katsotaan olevan hyväksyttävää. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta olennaista on juuri tämä: Kuinka helposti vastauksiin vastataan niin kuin asioiden haluttaisiin olevan. Tutkimuksessa tämä näyttäytyi niin, että vastaajat olivat melko hyvin perillä ikärajoista. Omien vastaustensa perusteella vastaajat noudattivat melko kuuliaisesti ikärajoja lastensa kanssa. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka (2006) kuitenkin huomauttavat, että kriittisesti ajateltuna luotettavuuden osalta, on hyvä muistaa luotettavuuden kannalta se, että jokainen tutkimus on oma versionsa tutkittavasta aiheesta, eikä täten tuota absoluuttista totuutta asiaan.

Jatkotutkimuksen osalta samaista aihetta olisi mielekäästä tutkia laajemmin joko kansallisella tasolla, tai jopa kansainvälisellä tasolla. Tämä tutkimus kartoitti huoltajien näkemyksiä digitaalisen median ikärajoihin, mutta samaista aihetta voitaisiin jatkossa tutkia myös varhaiskasvatuksen henkilöstön ja lasten näkemysten osalta. Myös se, kuinka ikärajojen noudattaminen vaikuttaa esimerkiksi lapsen käytökseen myöhemmällä iällä olisi aiheellinen tutkimuksen kohde jatkossa. Kuten jo todettukin, digitaalinen media tulee olemaan läsnä arjessa pitkälle tulevaisuuteen, joten siksi siitä on tärkeää tuottaa uutta ja päivitettyä tietoa nyt sekä jatkossakin.

5 LÄHTEET

- Alasuutari, M., Karila, K., Alila, K., Eskelinen, M., *Vaikuta varhaiskasvatukseen.* Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:13.
- Alasuutari, P. (2012). *Laadullinen tutkimus 2.0.* Vastapaino.
- Cantor, J. (2001). The media and children's fears, anxieties, and perceptions of danger. Teoksessa Singer, D.G. & Singer, J.L. (toim.), *Handbook of Children and the Media.* California: Sage Publications, Inc.
- Ehrlén, V. (2022). Digitaalinen media yksilöllistää ja yhdistää vapaa-ajan liikkujia. *Media ja viestintä*, 45(2), 82-85.
<https://doi.org/10.23983/mv.120283>
- Huhtanen, E. (toim.). (2016). *Lasten mediamaailma pähkinänkuoressa.* Mediakasvatusseuran julkaisuja 5/2016.
- Juhila, K. (2021). Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Teoksessa J. Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja.* Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](https://tietoarkisto.tuni.fi/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet). [Viitattu 12.09.2023.]
- Kanerva, A., Kurlin Niiniaho, A., Pirilä, L., Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö. (2020). *Selvitys kuvaohjelmien ikäraajatuntemuksesta.* Kulttuuripoliittikan tutkimuskeskus. Cuporen verkkojulkaisuja 64. Yhteistyöjulkaisu Kavin kanssa.
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. (7.9.2023). [Kuvaohjelmien ikäraajat ja tarjoaminen - Kavi.](https://www.kavi.fi/kuvaohjelmien-ikarajat-ja-tarjoaminen)
- Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. (8.5.2023). [KAVIn mediakasvatus - Kavi.](https://www.kavi.fi/kavin-mediakasvatus)
- Karila, K., (2006). Kasvatuskumppanuus vuorovaikutussuhteena. Teoksessa K. Karila, M. Alasuutari, M. Hännikäinen, A-R. Nummenmaa & H. Rasku-Puttonen (toim.). *Kasvatusvuorovaikutus.* Vastapaino.

- Kettunen, J. (2021). Fenomenografia. Teoksessa J. Vuori (toim.).
Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Yhteiskuntatieteellinen
tietoarkisto. [Fenomenografia - Tietoarkisto \(tuni.fi\)](https://tuni.fi). [Viitattu 13.09.2023.]
- Kirk, J., & Miller, M. L. (1986). *Reliability and validity in qualitative research*.
Beverly Hills: Sage Publications.
- Kotilainen, S. (toim.). (2009). *Suhteissa mediaan*. Nykykulttuuritutkimuksen
julkaisuja 99. Jyväskylän yliopisto. Gummerus
- Kupiainen, R., (2009) Lasten mediasuhteet mediakasvatuksen kysymyksenä.
Teoksessa S. Kotilainen (toim.). *Suhteissa mediaan*. Jyväskylän yliopisto.
Gummerus
- Kuula-Luumi, A. (2021). Laadullisen aineiston anonymisointi. Teoksessa
J. Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskunta
tieteellinen tietoarkisto. [Laadullisen aineiston anonymisointi -
Tietoarkisto \(tuni.fi\)](https://tuni.fi). [Viitattu 07.09.2023.]
- Kuvaohjelmalaki 775/2000 (2001). Annettu Helsingissä 25.8.2000.
[Kumottu säädös Laki kuvaohjelmien tarkastamisesta 775/2000 – Ajantasai
nen lainsäädäntö - FINLEX ®](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasainen_lainsaadanto/775_2000)
- Kuvaohjelmalaki, 710/2011 (2012). Annettu Helsingissä 17.6.2011.
[Kuvaohjelmalaki 710/2011 - Ajantasainen lainsäädäntö - FINLEX ®](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasainen_lainsaadanto/710_2011)
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (9.3.2023). [Haitalliset mediasisällöt -
Mannerheimin Lastensuojeluliitto \(mll.fi\)](https://www.mll.fi).
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. (9.3.2023). [Mediakasvatus
varhaiskasvatuksessa - Mannerheimin Lastensuojeluliitto \(mll.fi\)](https://www.mll.fi)
- Opetushallitus (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Määräykset ja ohjeet
2018:3a. Opetushallitus.
- Opetushallitus (2022). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet*. Määräykset ja ohjeet
2022:2a. Opetushallitus.
- Palsa, L. (2016). Käsitteellisestä hajanaisuudesta medialukutaitojen
moninaisuuteen. Teoksessa L. Pekkala, S. Salomaa & S. Spišák (toim.),

- Monimuotoinen mediakasvatus*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016.
- PEGI. (8.5.2023). [| Pegi Public Site](#)
- PEGI. (8.5.2023). [What do the labels mean? | Pegi Public Site](#)
- Pekkala, L. (2016). Esipuhe. Teoksessa L. Pekkala, S. Salomaa & S. Spišák (toim.), *Monimuotoinen mediakasvatus*. Kansallisen audiovisuaalisen instituutin julkaisuja, 1/2016.
- Pohjola, K., (2009). Elokuvienv ikäraajat arvokoneistona. Teoksessa S. Kotilainen (toim.). *Suhteissa mediaan*. Jyväskylän yliopisto. Gummerus
- Preston, L. (2020). What is Digital Media?. *Digitallogic*.
<https://www.digitallogic.co/blog/what-is-digital-media/>.
Viitattu 8.3.2023.
- Preston, L., 2020. Paid media, owned media and earned media. *Digitallogic*.
<https://www.digitallogic.co/blog/paid-media-owned-media-earned-media/>. Viitattu 8.3.2023.
- Puusa, A., (2011). Laadullisen aineiston analyysi. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.). *Menetelmäviidakon raivaajat*. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. JTO
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). *Tutkimuksen arviointia – reflektointia*. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto (Viitattu 4.4.2024)
- Salomaa, S. & Palsa, L. (2019). *Medialukutaito Suomessa*. Kansalliset mediakasvatuslinjaukset. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:37.
- Schmidt, L. K. (2014). *Understanding Hermeneutics*. Routledge. e-kirja.
- Seppänen, J. & Väliaverronen, E. (2014). *Mediayhteiskunta*. 3. tark. p. Vastapaino
- Smith, S.L. & Wilson, B.J. (2002). Children's comprehension of and fear reactions to television news. *Media Psychology*, 4(1), 1-26. https://doi.org/10.1207/S1532785XMEP0401_01

- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. (2023). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.
- Valkonen, S, Pennonen, M. & Lahikainen, A. R. (2005). Televisio pienten lasten arjessa. Teoksessa A. R. Lahikainen, P. Hietala, T. Inkinen, M. Kangassalo, R. Kivimäki & F. Mäyrä (toim.). *Lapsuus mediamaailmassa*. Näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan. Gaudeamus.
- Vuori, J. (2021). Laadullisen sisällönanalyysi. Teoksessa J. Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Laadullinen sisällönanalyysi - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](https://tuni.fi/laadullinen-sisallönanalyysi-tietoaarkisto). [Viitattu 03.04.2024.]
- Vuori, J. (2021). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa J. Vuori (toim.). *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. [Tutkimusetiikka ihmistieteissä - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](https://tuni.fi/tutkimusetiikka-ihmistieteissa-tietoaarkisto). [Viitattu 05.09.2023.]